

PRÆFATIO.

RELIQUA Olerum ac Oleractorum sese offert multitudo, eorum videlicet, quæ ad cibariorum condituram magis quàm ad alimenti materiam faciunt ac pertinent. Multa autem ex his licet acrimoniam habeant, & propriè Olera idcirco non censentur, neque per se solæque, ut alia Olera, edantur, veluti Beta, Brassica, ac similia, tamen ab Olerum censu ac familia nec excludi nec seiungi debuerunt, cum plurimum in cibatu usum obtineant, & cibos grato sapore condiant, palatoq; vel gratiores vel salubriores reddant. Id quod Apium, Sinapi, Eruca, Nasturtium, similiq; his, efficaciter præstant, quæ sola & per se non eduntur, sed cibariis admiscentur: & ipsorum vel qualitates corrigunt, ac in melius emendant, vel concoctionem promouent, aut languentem appetentiam excitant.

DE APIO HORTENSI.

CAPVT PRIMVM.

Apium hortense.



APII genera complura sunt, sed de singulis seorsim agendum, ac primùm de hortensi, quod familiarius ac ceteris notius est.

Folia autem hortensis Apij pulchrè virentia, ex multis exiguis cohærentibus, tripartitò ferè diuisis, ambitu etiam incisus composita sunt: caulibus cubito altior, tenuis, aliquantum striatus, in cuius fastigio culminantes umbellè flosculos perquam exiguos, ac deinde semina parua profert, gustu nonnihil feruida: radix longa & alba est, esuigrata.

In hortorum areis feritur: calida ac frigida sustinet loca, modò vel humidum natura solum sit, vel sæpius rigetur. Loca siquidem amat humentia, aqua latatur, atque idcirco circa fontes commodè prouenit. Fuchsius in palustribus nonnullis Germaniæ spontè natum reperiri scriptum reliquit.

Tempestiuè feri potest, sed tardè erumpit: æstate sæpius attonderi ac demeti potest: caulem altero anno profert: semina verò Iulio vel Augusto ad maturitatem perueniunt.

Omne Apium Græcis σέλινον dicitur: istud verò σέλινον κηπαϊον, id est, Apium hortense: Officinæ & vulgò Petroselinum nuncupant: Germani Petersilgen / & Peterlin: Belgæ Petercelie: Galli du Persil: Hispani Perexil, Iuliuert, & Salsa: Itali Petrosello: Angli Persete: Bohemi Petruzil.

Non est tamen verum aut legitimum Petroselinum, quod in petrosis gignitur: vnde nomen accepit, & in Macedonia præstantissimum est: parùm rectè idcirco sentiunt, qui hortense Apium à Petroselino genuino sola cultura differre existimant; & nihil aliud interesse, quàm quòd hortense imbecillius sit, siluestre verò potentius: solent enim siluestria facultatibus, satiuus superiora esse.

Hor-

Hortensis autem Apij calida quidem ac resiccans est facultas, sed magis excalfaciens ac siccans semen, quod ad secundum caliditatis, & tertium ferè siccitatis ordinem attingit: radix moderatam etiam caliditatem obtinet.

Folia in condimentis singularem gratiam habent, per iura, vt Plinius lib. xx. cap. xi. largis portionibus innatant, in quibus præter quòd grato sapore ipsa condiunt, ad aperiendum obstrueta, vrinæque promouendas etiam non exiguum conferunt: quod & radices iuri similiter incoctæ haud segniter præstant; deinde & ori ventriculoque gratæ sunt.

Semina Medicinæ vsui vtiliora, extenuant, aperiunt, vrinæ ciunt, calculos cohærentes dissoluunt, flatu discutunt, conueniunt hydropicis, menses promouent, secundas & fœtus mortuos expellunt: commendantur & contra veterem tussim eclegmatis permixta, aut incocta: venenis etiam aduertantur, atque idcirco Theriacis admiscuntur.

De Eleoselinio, siue Apio palustri. CAP. II.

Eleoselinum.



PALUSTRE Apium foliis leuibus ac resplendentibus, ac in complures particulas dissectis similiter viret, maioribus tamè & latioribus quàm hortensis: cauliculi striati in alas diffusi, summis virgulis flosculos candidulos proferunt, ac deinde semina paulò minora quàm hortensis: radix multis fibris cohæret.

Humentibus locis Apij istud genus nasci gaudet, transfertur verò & ad hortos.

Cum hortensi Apio viget ac viret: altero quoque à satione anno caulis eius assurgit, ac semina adfert: quæ & post solstitium matura sunt.

Ἐλειοσέλινον, aut potiùs ἔλειοσέλινον: Latinis palustre Apium: à Gaza Paludapium: Officinis absolute Apium nuncupatur: Germanis Eppesich: Belgis Eppe / & nonnullis Jouffrouwmerck: Hispanis ac Italis Apio: Gallis de Lache. Extant verò huius & inter spurias voces quædam nomina, vt πεδινόν, ὕδρροσέλινον ἀγροίον, & Apium rusticum: Hydroselinon verò siue aquaticum Apium etiam à Germanis Sium dicitur, vt cap. x. lib. v. Pemptadis quartæ scripsimus.

At facultate ac temperamento hortensi quidem istud Apium simile, sed & calidius sicciusque, & ad pleraque efficacius. In cibatu autem huius nullus vsus, neque ad condimenta vtile habetur, Medicinæ autem haud inutile.

Succus eius ad multa confert, extergit, aperit, crassa attenuat, obstructions tollit, & vrinæ mouet; atque idcirco Serapio dicta, quæ hunc per-

mixtū habent, veluti Byzantinum, iocinoris lienisq; obstructions aperiunt, & diurnis, siue tertianis, siue quartanis febribus, omnibusq; ex causa frigida, tum & obstructionibus, enatis, auxiliantur, ac regio morbo succurrūt. Idem succus oris tonsillarumq; etiam maligna vlcera cū hordei decocto, addito melle rosaceo, gargarizatu ad sanitatem perducit: prodest verò & omnibus externis vlcibus & sordidis vulneribus cum melle; cancris etiam exulceratis confert: nam tametsi hos curare nequeat, putredini tamè resistit, ac fœtorem eorum reprimat.

Semen ad eadem, ad quæ fatiui Apij, vtile habetur; minùs tamen tutus vsus eius est: nam eomitiali morbo obnoxij, ab hoc offenduntur, vt euidentibus experimentis compertum.

Eleoselinio vis, vt Plinius scribit, priuata contra araneos.

De Oreoselino, siue Apio montano. CAP. III.

OREOSELINO autem, vt Dioscorides ait, caulis est dodrantalis, ex tenui radice prodiens, circa quem ramuli & capitula (Theophrastus folia) Cicutæ similia, multo tamen tenuiora, in quibus καρπός, id est, fructus, siue semen oblongum, acre, tenue, & odoratum, Cuminò simile. Et tale quidem Oreoselinon in notitiam hac ætate peruenisse non cõstat. nam Chærephyllon verum Oreoselinon esse (vt plerisque videtur) haud est verisimile. Pro Oreoselino

Veelgutta.

Oreofelinum siue Veelgutta.



felino autem exhibetur à nonnullis, quam Silesij, olim Quadi dicti, Veelguttam modò appellant.

Folia huic sunt veluti hortensis Apij, sed maiora & ampliora, ex multis in tenuibus pediculis hærentibus composita: caulis breuis est, flosculi in muscariis albidi, semen exiguum: radix mediocris longitudinis ac crassitudinis albida, gustu nonnihil acris, & amaricans, ac odorata.

Nasci in petrosis & montibus Oreofelinon Dioscorides refert; prouenit verò & in montibus Veelgutta, vt in iis qui Silesiam à Morauia, olim Marcomannorum prouincia, dirimunt; tum & in aliis montibus ac collibus. Memini verò & olim hanc ad me missam à Martino Tulemanno, qui in montosis apud Eburones ac Tungros, nunc Leodios, hanc repertam, in horto suo Traiecti ad Mosam studiose alebat.

A montibus autem ὄρεοσελίνοῦ apud Græcos nomen est, quod Latini & idcirco Apium montanum ac Montapium appellant. Dicitur verò & idem, vt inter reiectaneas voces reperitur, πετροσελίνοῦ ἀγρίου, & Latinis Apium: Sed Dioscorides Petroselinum ab Oreofelino diuersum statuit. Nec enim, ait, hallucinari nos oportet, existimantes Oreofelinon esse quod in saxis prouenit; aliud siquidem est Petroselinum.

Veelguttam verò Latinè Multibonam quis dixerit: hoc enim nomen accepit, quòd ad multa utilis & commoda habeatur.

Non omnino verò improprie & hæc Oreofelinon nuncupatur, nam in montibus, vt diximus, gignitur, & Apio non dissimilis est. Desideratur semen Cumino simile: tale si haberet, Oreofelinon legitimum esse quis negauerit?

Oreofelinum autem, auctore Galeno, facultate Apio simile, sed & valentius. Dioscorides vrinas, inquit, cit, femine ac radice in vino potis: menses mouet: antidotis, diureticis, & calfacientibus medicamentis admiscetur.

Veelguttæ radix excalfaciens & resiccans quoque est, & secundo quidem ordine intenso. extenuat, incidit, aperit, vrinas mouet, calculos dissoluit & expellit, menses promouet, iocinoris ac lienis obstructions aperit, regio morbo auxiliatur; manducata dentium dolores mitigat, ac saluam elicit.

De Petroselino. CAP. IIIII.

DE Petroselino admodum pauca Veteres scripta reliquere. Dioscorides semine illud esse Ammios simili, odoratiore verò, acri, ac aroma redolente tantum modò scribit; de foliorum forma, florum colore, & radice modò nihil. Breuior verò etiam Plinius est. Theophrastus verò ne nomen quidem habet: Apij, Hippofelini, Eliofelini, & Oreofelini tantum modò mentionem faciens.

Petroselinum Macedonicum Fuchsy.

Pro Petroselino autem Leonhartus Fuchsius olim proposuit stirpem, non Apij modo sparsis ac dissectis foliis, sed oblongis & ex nonnullis ambitu crenatis, pediculoque medio vtrimque connexis compositis, Pimpinellæ Saxifragæ, eius quæ minor est, primis foliis aliquatenus, non tamen omnino similibus: cauliculis tenuis & cubitalis est: flosculi in umbellis albidi: semen subnigricans, Ammij ac hortensis Apij æmulum, admodum odoratum, nonnihil acrimoniæ obtinens: radix tenuis, fibrosa.

Petroselinum Macedonicum Venetorum.

Pro legitimo verò Petroselino aliud Lobelius exhibet, à Venetis Macedonicum vocatum, cui folia Apij hortensis, vel potius Pimpinellæ Saxifragæ: caulis cubitalis: albicantes umbellæ: semen pusillum, euanidum (vt ait) facultate & viribus quàm fatiui Apij inferius. An autem istud verum ac legitimum sit, nescire se addit.

In præruptis locis ac petrosis Petroselinum gignitur, apud Macedones verò præstantissimum: vnde illi Macedonico cognomen accessit.

Ape-

Petrofelinum Macedonicum Fuchsj.

Petrofelinum Macedonicum ex Lobelio.



A petrosi autem locis *πυροσέλινον* dicitur: Latine Petrapium ac Petrofelinum Macedonicum: Officinis incognitum est. Hallucinantur non parum, qui à Fuchsjio depictam Amomum esse volunt: multum enim ab hac differens Amomum est, ut ex eius apud Dioscoridem descriptione vel luce clarius constat. Nos verò & hanc pro Petrofelino amplectimur, donec aliquis aliud nobis ostenderit, Apis folio similis, & semine tali, quale Petrofelini esse oportet. Et potest vel solum semen in hac sententia nos retinere, adè descriptioni respondens, ut nullum magis, acre nempe, & quàm Ammios odoratus, aromaque redolens: non repugnantibus interim foliis, quæ licet exquisitè aliorum Apiorum formam non referant, non omnino tamen dissimilia his sunt.

At Petrofelini semen, quod maximè vsui est, calidum ac siccum est, vnà cum incidendi effectù: urinam & menses cit, contra ventriculi & coli inflationes, ac tormina prodest: *ἀφύσσον* siquidem, ut Galenus ait, hoc est, status discutiens est: laterum, renum, & vesicæ doloribus auxiliatur; miscetur & antidotis: Dioscorides.

De Hippofelino. CAP. V.

FOLIA Hippofelino in plures lacinias dissecta, Eleofelini quidem similia, sed multò maiora latioraque, lævia quoque, & saturato colore virentia: caulis crassus, subinde cubitalis: ex umbellis flosculi prodeuntes albidis: semen verò crassum, oblongum, nigrum, amaricans, & aroma redolens: radix crassa, foris nigricans, intus alba, Raphanidi exiguæ similis, esui idonea: qua vulnerata aut præcisâ, succus profluit citò concrefcens, acri amaritudine, Myrrham sapore referens; quod & Theophrastus annotatum reliquit: Lacryma ex eò Myrrhæ similis, inquit, defluit.

Apud Arcades, Theophrastus, in vmbrosis ac palustribus, Dioscorides inquit, nascitur.

Semen altero anno in Belgij hortis maturefcit, Augusto mense.

A magnitudine, qua reliqua Apia superat, Græcis *ιπποσέλινον* dicitur: à Gaza Equapium. Appellatur verò & Olus atrum; & à nonnullis *χρίνον*, & *ἀγριοσέλινον*, hoc est, siluestre Apium: Galeno verò, & aliis quibusdam etiam *σμύρνον* est, propter succum ab ipso profluentem, qui Myrrham, hoc est, *σμύραν* (ut diximus) refert: est verò & aliud Smyrnum Amani montis, de

N N

quo

Hippofelinum.



Smyrnum Amani montis.



quo sequente capite. Officina Petroselinum appellant Macedonicum, alij Petroselinum Alexandrinum: Germani Gros Eppich: Belgæ Petersele van Macedonien / Petersele van Alexandrien: Itali Macerrone: Hispani Perexil Macedonico: Galli & Angli Alexandre.

Excalfacit autem & resiccat Hippofelini semen ac radix non minus quam Apij hortensis: expurgant verò & extenuant, ordine tertio calida & sicca.

Dioscorides folia cum caulibus decocta manducari ait, & per se, vel cum piscibus preparari: eadem etiam cruda muria condiri: radicem similiter & crudam & coctam edi; & *ὄσβρυς* γού, siue ori gratum esse. Infertur autem ac mensæ apponitur hac etiam ætate cruda huius radix, acetariorum aliorum locum explens. Semina remorantes menses prouocant, secundas expellunt, flatu discutiunt, urinam ciunt, eiusque stillicidio auxiliantur. Idem radicis potest, præsertim ex vino, decoctum.

De Smyrnio montis Amani. CAP. VI.

SMYRNI huius inferiora ac ex radicibus prodeuntia folia lata & ampla quidem sunt, & in complures particulas multipliciter dissecta, quarum singulares ambitu serratae, ab vno pediculo ferè ternæ cohærent: reliqua rotunda, veluti Aristolochiæ, cauliculos sic ambiunt, vt per medium eorum quodammodo transire appareant: sunt autem hi ramosi, in quorum alis comantes umbellæ flosculos edunt luteos: semina verò rotunda, globosa, Brassicæ similia, subnigricantia, intus candida: radix foris nigricat, odorata.

In Amano monte prouenit: in saxosis, & collibus, & aridis, ac incultis terræ angulis, vt Dioscorides refert, nascitur.

Σμύριον & istud dicitur: differens tamen ab Hippofelino, quod etiam Smyrnion est, vt superiore cap. scriptum. In Cilicia verò olim Petroselinum nuncupatum fuit, vt Dioscorides & Galenus testantur.

Viribus autem non longè istud à Petroselino, Galeno auctore, abest; Petroselino tamen ac Apio minus acre. vlcibus imponi potest, quia videlicet citra molestiam desiccat: digerere verò & quæ indurata sunt potest: reliqua vis Apio ac Petroselino similis: quocirca & semine eius vtimur ad menses, urinas, & asthma: hæc Galenus.

Vis radicis, herbæ, & seminis excalfacere; radicem autem contra serpentum ictus bibere conuenit: tusses & orthopnoeas mitigat: urinæ difficultati medetur: partus abortu vitiat, si feruefacta subiiciatur. Semen lienis, renum, ac vesicæ vitis prodest: menses & secundas pellit: peculiariter hydropicis in potu datur, & contra febrium circuitus: Dioscorides auctor.

De

De Apio siluestri, siue Thysselio.

CAP. VII.

Apium siluestre, siue Thysselium.



MULTIPLICI foliorum sectione, tum & magnitudine, Apij istud genera refert: sunt etenim ampla, in pluresque partes dissecta: caules verò rotundi, striati, geniculis aliquot articulati, interiùs concaui, cubitales, vel altiores, ab vna radice subinde bini ternive, inferiore sede quandoque obscure subrubentes: flores in rotundis muscariis albidis: semen rotundum, planum, Anethi simile: radix in ramulos ac appendices distributa in rectum & obliquum spargitur, interiùs candida. Tota autem hæc stirps lacteo redundat succo, qui, quacumque tandem parte vulnerata, ex ea profluit.

Iuxta lacus, vliginosos ac humidis locis, in scrobibus aquas refedes habentes, quandoque iuxta Alnorù etiam veteres truncos reperitur.

Iunio ac Iulio mensibus flores ac semen profert.

Officinæ Belgij olim perperam Meum nuncuparunt, ac legitimi Mei loco in vsu habuerunt. Germanis *Olsenich*: Valerio Cordo *Olsenichium* dicitur: apud Belgas à nonnullis *Wilde Eppe* / hoc est, Apium siluestre: non defuerunt verò & qui *Water Eppe* / id est, Hydroselinon siue aquatile Apium nominarent. Hydroselinon autem, vt antè scriptum, & Eleoselinum & Sium quandoque appellatur: Siluestre Apium rectiùs dici potest.

*Olsenichium.**Siluestre Apium.*

Meminit siluestris Apij Dioscorides cap. de Dauco: & Theophrattus lib. VII. vbi Apiorum cum in foliis tum in caulibus discrimen constare refert: & quædam caule candido, alia purpureo, vel versicolore: siluestre etiam quoddam Apium esse ostendit: nam quæ purpureum caulem, aut versicolorem habent, siluestri Apio proxima esse refert. Atque idcirco cum *Olsenichium* caule inferiùs esset subpurpureo, ac foliis Apio accederet, olim maluimus ipsum Apium siluestre appellare, quàm cum Officinis in errore versari ac pro Meo habere. Posteaquam verò nunc pro Plinij Thysselio recipi cognouimus, nec haberemus cur aduersaremur, facile quoque in eadem sententiam deuenimus, præferum facultatibus etiam conuenientibus.

Thysselium, inquit Plinius lib. XXV. cap. XI. est non dissimile Apio: huius radix purgat ca-*Thysselium* pitis pituitas: quod & *Olsenichij* radix efficaciter, vt mox dicemus, præstat. Respondet verò & nomen; dictum siquidem *Θυσέλειον* videtur, quia se per *ἐλαίαις*, siue loca palustria *Θύσση*, hoc est, extendit.

Est autem huius radix calida, & sicca tertio ordine: commanducata multam ex ore pituitam elicit, & dentium dolores sopit. Non dubium verò est, quin & eadem extenuet, incidat, & aperiat, vrinas & menses moueat, & quæ Apij genera reliqua, eadem & nec segniùs sed etiam efficacius præstat.

De Caulalide. CAP. VIII.

FOLIA Caulalidi sunt aspera, veluti Pastinacæ siluestris, variisq; modis dissecta, multoque quàm Apij tenuiùs diuisa: cauliculus rarò cubitalis, in cuius alis vmbellæ culminantes flosculos edunt suauè olentes, albicantes, exiguos, per circumferentiam tamen maiores: semen asperum, oblongum, non minus quàm siluestris Pastinacæ, maius quàm Cumini: radix nullius momenti.

In campestribus solo inculto per Italiam frequenter, veluti in Herruria, occurrit: reperitur & quandoque in agris haud procul Traiecto ad Mosam, in Tungrorum finibus.

Floret in Belgio Iunio ferè mense, semen deinde succedit.

NN 2

Caulalis,

Caucalis.



Chærefolium.



Plinij lo-
cus cor-
ruptus.

Caucalis, Græcis similiter καυκαλις dicitur: à nonnullis verò & δαυκος ἀγριος, hoc est, Daucus siluestris: & spurii vocabulis καυκον, μυτις: à Democrito βελον: Latinis Pes gallinaceus, Pes pulli: Ægyptiis Sefelis: Hetrurix rura Petrosello sal-natico nominant.

Caucalidem autem Dioscorides olus esse affirmat, quod crudum ac coctum editur, vrinæque moueat. Plinius Caucalidem inter olera quoque enumerat: Galenus verò muria ad repositio-nem hanc condiri adiicit.

Semen autem Caucalidis euidenter exalfacit ac resiccat, nec minùs quàm secundo ordine: vrinæ & menses cit: calculos & arenulas dissoluit ac expellit: à iocinoris, lienis, & renum ob-struccionibus liberat: crudos pituitososque hu-mores incidit & concoquit: ventriculum frigidum adiuuat: flatu dissoluit. fertur à ieiuno sumptum, aciem oculorum intendere, cordique prodesse.

De Chærefolio. CAP. IX.

CHÆREFOLIO tenuia ac multipliciter diuisa sunt folia, nonnihil hirsuta, ex albido virentia: cauliculi breues, tenues, teretes, intusque concati, qui initio vnà cum foliis dilute virent, sed seminibus perfectis subrubent: flosculi in laxis umbellis albi: semen verò oblongum, angustum, tenue, acuminatum: radix fibrosa.

In hortis cum aliis oleribus colitur: terra ster-corata, & aliquantulum humente latatur.

Vere satum celeriter in caulem assurgit, esuique citò parum idoneum redditur: sed quod Augusto feritur, per totam insequentem hiemem, ac etiam ferius vtile est.

Cerrefolium vulgò dicitur, & vt nonnullis placet, Cerofolium per o secunda syllaba: Columellæ verò Chærephyllum, siue χαιρηφυλλοι: nominari autem sic putatur, quòd multis toliis gaudeat: vel potius, quòd gaudium ac hilaritatem excitet. Germani Koyffelkraut, aut Koybelskraut: Belgæ Kertuel: Itali Cerrefoglio: Galli du Cerfueil: Angli Cheruple vocant.

Non est autem Gingidium, vt plerisque visum fuit, haud amarum equidem, sed grato iucundoque sapore commendatum. Oreoselinon quoque haud est; hortense etenim est, non montanum; semen etiam non acre, aut Cumino gustu simile, veluti Oreoselini esse scribitur. Plinius lib. XIX. cap. VIII. inter ea quæ Autumnæ æquinoctio feruntur, Chærefolij meminit, sed quemadmodum Cornarius admonet, locus admodum corruptus est: qui & Macro imponere potuit.

Ceterùm Chærefolium inter familiaria olera recipitur: ventriculo ac ori gratum est: temperatè exalfacit, modiceque desiccat, multoque minùs quàm Apij genera. Vrinæ verò etiam promouet, & potissimùm in vino decoctum, & pubi deinde

Myrrhis.



Scandix, Pestem Veneris.



deinde calens ad motum, vino verò, in quo decoctum fuerit, hausto. Flatulentum verò etiam aliquid obtinet, quamobrem & Venerem promouet.

De Myrrhida. CAP. X.

MYRRHIS caule foliisque Cicutæ, vt Dioscorides scribit, similis est. sunt etenim huius folia magna, ampla, & admodum dissecta veluti Cicutæ, sed & nonnihil hirsuta, colore verò, sapore, & odore Chærefolium referentia: caulis verò quandoque binum cubitorum, crassus, geniculatus: flores in umbellis candidi: semen verò magnum, oblongum, crassum, nigricans, Cumino maius: radix longa, candida, mollis, quasi que fungosa, dulcis, cibo, vt Dioscorides quoque scripsit, idonea, sapore ferè Pastinacæ albæ.

Fertur apud Germanos in pratis alicubi nasci, apud Belgas hortensis tantum modò est.

Maiò mense flores profert, Iunio ac Iulio semen maturefcit: radix singulis annis primo Vere regerminat, post seminis perfectionem restans.

Græcis *μύρρις* dicitur; nec aliud nomen apud Latinos habet: nonnulli verò & Myrrham aut Conilam vocant, vt inter spurias voces annotatum est. Germanis *Wilde Kerbelkraut*: Brabantis *Wilde Keruel*.

Meminit verò & huius Plinius lib. XXIIII. *Plinius notatur.* cap. XVI. vbi & Smyrrhizam appellari refert: Myrrhis, ait, quam alij Smyrrhizam, alij Myrrham vocat, simillima est Cicutæ, caule foliisque & flore, minor tantum & exilior, cibo non insuauis. Occurrit verò & mentio huius lib. XXVI. cap. XI. sed ibi cum Geranio confunditur, vt Pempt. primæ lib. III. scriptum est.

Myrrhidis autem folia non minùs quàm Chærefolij edulia sunt, in eorundem que locum quandoque assumuntur.

Radix, auctore Galeno, ex secundo est ordine excalfacientium, & tenuitatem substantiæ adiunctam habet. Dioscorides hanc in vino potam aduersus phalangiorum morsus auxiliari refert, expurgare verò & menses ac secundas, in forbitione verò coctam phthificis vtiliter exhiberi.

De Scandice. CAP. XI.

Ex siluestrium olerum numero Scandix est: folia habet tenuiora quidem quàm luteæ radice Pastinacæ, latiora verò crebrius que dissecta; nigriora item minus que odorata quàm Chærefolij: cauliculus dodrantalis: umbellæ angustæ, flosculi candiduli: semen longum in mucronem extenuatum, rostellis, aut citius crassis magnisque acubus simile: perquam exiguæ radiculae subsunt.

In aruis pingui lætoque solo exit: & non raro inter ipsas segetes, non modò in Italia, verùm & in Belgio.

Pecten Veneris.

Maio ac Iunio mensibus præcipuè viget. Scandicem Latini appellant, à Græcis mutuato nomine, quibus *σκανδίζ* est. Inter nothas autem voces reperitur Romanos Scanariam herbam & Aculam vocare: Acula autem à semine acum referente aptè dicitur. Ruellius hanc sub Pectinis Veneris nomine describit. Apud Hispanos alicubi in forum venalis infertur, ac editur: *Quixones* vocant: Belgæ *Paelbe keruel*: Angli *Pinke nelde*, & *Stozies tyli* nuncupant. Hæc est, Plinius lib. xxii. cap. xxii. ait, quam Aristophanes Euripidi Poætæ obicit ioculater: matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse olim, sed Scandicem.

Scandix autem, vt Galenus ait, olus subacre est & amarum, adeò vt in siccando & exalfaciando aut secundi ordinis intensi, aut tertij sit incipientis. Crudum & coctum, Dioscorides ait, manditur: stomacho & ventri vtile. Decoctum eius vesicæ, renibus, & iocinoni confert.

De Gingidio. CAP. XII.

Gingidium primum.



Gingidium alterum.



GINGIDIUM, Dioscorides ait, *βοτάνιον* siue exigua herba est, Pastinacæ siluestri similis, tenuior, & amarior: radícula subalbida & amaricans. Duo autem Gingidia nostra ætas exhibet.

1. Primum folio est Pastinacæ, cauliculo rotundo, striato, geniculato, ac quandoque subnigricante, & hirsutulo in ramulos distributo: in quorum fastigiis eminentes umbellæ, aliquot circumambientibus foliolis stipatæ, flosculos edunt albidos, succedente semine; quo ad maturitatem perueniente, umbellæ similiter, vt Pastinacæ siluestris, contrahuntur, & tactu aliquantulum glutinosæ sentiuntur: radix parua & albida. Amara autem huius herbæ folia, tum & radix est.
2. Alterum Gingidium Pastinacam siluestrem quoque satis refert, teneriora tamen, lauiora, minusque pilosa huius apparent variè dissecta folia: caules geniculati satis respondent: flosculi similiter albidi: contrahuntur & huius umbellæ semine maturo, quarum pediculi nonnihil odorati, adeò duri tandem redduntur, vt ad expurganda ea, quæ dentibus à cibo inhaerent, dentiscalpiorum vicem suppleant. Et huius quoque folia ac radices amaricant.

Vtrumque in Syria nascitur, & plerumque in Cilicia: postremum verò & in Hispania alicubi reperiri fertur.

Quod

Quod Græcis *γινγιδιον*, Latinis etiam *Gingidium* est: in Syria verò etiam *Lepidium*: & aliud tamen *Lepidium* est, de quo posteriùs agetur. A Romanis *Bifacutum* dici inter nothas ac reiectas voces extat, cuius nominis apud Syros reliquam vestigium est, quibus alterum *Gingidium*; vulgò *Vifnaga* dicitur.

Gingidij autem maximus est, *Galenus* in lib. de aliment. facult. ait, in Syria proventus, manditurque non aliter, quàm *Scandix* apud nos *Pergami*: stomachumque admodum iuuat, siue crudum, siue elixum ipsum mandere velis. *Perspicuum* autem quòd medicamentum potius quàm alimentum. Sicuti autem gustu amaritudinem & adstrictionem præ se fert, sic & temperie caliditatem & siccitatem: caliditatem verò non admodum conspicuam obtinet, duobus autem numeris desiccatur: idem in lib. De simpl. medic. facult.

Dioscorides eadem quoque habet: *Olus* hoc crudum, ait, coctum conditumque estur magna stomachi vtilitate, vrinam cit, decoctum ex vino potum vesicæ prodest.

De Asparago. CAP. XIII.

Asparagus hortensis.

Asparagus filuestris siue *Corruda* prior.

ASPARAGI duo sunt: hortensis siue altilis vnus, filuestris alter. Hortensis Asparagi caulis, posteaquam adoleuit, crassus, durus, ac rotundus, bicubitilis, ac non rarò altior, in multos ramulos diffunditur; qui foliolis conuestiuntur mollibus, virentibus, copiosis quidem, sed exiguis, & capillamenti instar tenuibus. Flosculi secundum ramulos exeunt minuti: succedunt baccae per maturitatem *Corallij* similitudine rubentes, rotundæ, *Ochri* magnitudine, in quibus aliquot nigra semina conduntur: radices sunt multæ, crassæ, molles, spongiosæque fibræ, ab vno capite dependentes, & in omnem partem sparsæ.

Seritur autem huiuscemodi Asparagus in hortis, pingui, humido, beneque subactò loco. Hieme vel sterco, ait *Columella*, vel cinis iniiciendus, vt succus eius pluuiis manans ad radicem perueniat. *Palladius* solum quoque stercore regi præcipit, sed per hiemem super stramina iaciendum, & primo Vere tollenda.

Contingit verò & huiuscemodi Asparagum quandoque sponte & citra culturam prouenire, & locis quidem humentibus ac herbois, veluti in pratis, in quibus haud procul *Monguntia* frequens reperiri fertur. Exiguùm hic ab hortensi differt, nec ab eo genere aut specie, sed cultura tantummodò differens est: quæ speciosa & ampliora omnia reddit.

NN 4

Nasci-

Asparagus siluestris alter.



Asparagus siluestris tertius.



Nascitur porro & spontaneus in conuallibus tumulorum arenosorum ad Oceani littora, nonnullis apud Hollandos locis, qui fatiuo etiam crassior subinde est.

Cauliculorum prima rudimenta Aprili erumpunt, & dum adhuc tenera sunt, cruda, sed sæpius cocta eduntur, quæ nisi citò decerpantur, in caulem assurgunt, cui adnascentes fructus sub finem æstatis maturitatem consequuntur.

1. 2. Siluestres Asparagi caulibus ac ramulis fatiuum referunt, sed quæ huic mollia, inertia, tenuiaque veluti capillamenta; acuta siluestribus, duræ, & pugnantes (exiguæ licet & tenues) spinæ sunt: differentia verò & inter hos; vni etenim spinæ frequentiores, alteri rariores ac pauciores: bacca rotundæ sunt, huic quidem nigrae, priori verò cinericio colore sordentes: radices ambobus quales fatiuo, aut breuiores paulò.

3. Tertium verò & quemdam siluestem describit C. Clusius, acutis secundum ramulos alterno ordine dispositis, duris, horrentibus, & candicantibus spinis deorsum nutantibus, circa quos quina senave coherencia foliola longiora, mollioraque quam prioris siluestris, quæ commanducata subdulcia sunt, & lenti aliquid habeant. Flosculi huius, deinde & fructus ex longis dependet pediculis carnosus, initio virens, sed per maturitatem rubescens, rotundus quidem, sed tricocci speciem referens: radix multiplex veluti aliorum.

1. Siluestrium horum prior locis petrosis, tum in agris, ac iuxta sepes in Castellæ ac Granatæ regnis à C. Clusio repertus: nascitur verò & idem in Narbonensi Gallia.

2. Alter in petrosis quoque in Batica inuentus.

3. Tertius verò in Lusitanæ locis fabulosis. Meminit verò & siluestris in Creta nascentis Petrus Bellonius Singularium lib. primo, cap. xviii.

Appellatur autem qui hortensis est, Græcis quidem *ἀσπράγγος*, nonnullis *ἀσπράγγος*: Latinis similiter Asparagus: Officinis Sparagus, & Speragus: Germanis Spargen: Gallis Asperges: Belgis similiter asperges / & quandoque *Corallitript*, id est, herba Coralli, à baccis coralli instar, ut dictum est, rubentibus: Italis Asparago: Hispanis Esparragos: Anglis Sperage aut Sperache: Bohemis *Hyomou Korenij*.

Per eminentiam autem siue *ἄσπρον* Asparago nomen datum, quòd videlicet huius reliquarum omnium stirpium Asparagis præferantur. Proprie siquidem Asparagus primum germen

germen cuiusque stirpis, praesertim tenerum ac prius quam in caulem abiens durefcatur: ut sunt Lupuli primi turiones, item Vitis siluestris, Bardanae, Rubi, Oxyacanthae acidae, Sambuci, & aliorum similia.

Siluestris Asparagus proprie *ωδύγανθρα*, hoc est, muris spina, & *ἀσπράγγος περυσίος*, siue petreus Asparagus dicitur: Latinis etiam Asparagus siluestris, & Corruda: Officinis incognitus est.

Recens autem enati turiones siue Asparagi quandoque in pinguium carniū iure decocti eduntur: vel in aqua cocti, cum oleo, aceto, & exiguo sale acetarij loco inferuntur. Ori autem grati sunt, facile concoquuntur, aluum leniter molliunt, urinas non nihil promouent: renibus & ueicæ utiles: alimentum verò corpori exiguum & humidum, non tamen vitiosum adferunt. Semen genitale augere, & ad Venerem excitare existimantur.

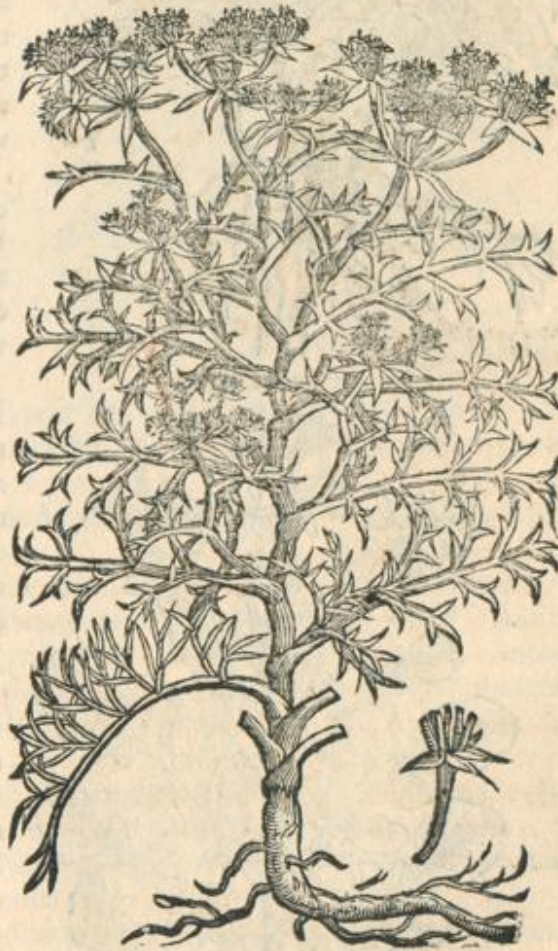
Radices autem cum satiui, tum siluestris Myacanthæ citra manifestam caliditatem ac siccitatem extergendi vim habent: renes & iecur ab infarctu liberant, pectori ac pulmonibus profunt. Decoctum earum dentium doloribus mederi, Dioscoridis est.

Commendatur verò & semen ad eadem.

De Crithmo. CAP. XIII.

Crithmum marinum.

Crithmum spinosum.



CRITHMI siue Crithami aliquot genera posteritas obseruauit. Primum fruticosum & vnde quaque foliosum est, caulibus quandoque cubitalibus: foliis pinguibus, numerosis, in particulas dissectis, quarum singulares longiores quam minoris Portulacæ, gustu cum exigua salilagine aroma referentes: umbellæ in summo culminantes flores proferunt candidos: semen succedens, ceu Libanotidis est, & odoratum: tres aut quatuor radices coherent grati ac iucundi odoris.

In rupibus ac scopulosis littoribus maritimis Italiae, Hispaniae, & Galliae nascitur, & abunde frequens est.

Proximum genus priori simile est, sed caulis geniculatus, procerior: folia in angustiora segmenta diuisa, duro mucrone pungentia ac spinosa: semen maius est, oblongum, & spinis obfitum: radix oblonga, Paltinacæ albæ sapore & figura, esui apta.

Tertium Crithmum complures ab vna radice cauliculos promit, foliis circumdatos multis oblongis, extrema parte dissectis, crassioribus, latioribusque quam Abrotoni, in quorum fastigiis

1.

2.

2.

3.

Crithmum Chrysanthemum.



Sinapi sativum prius.



fastigiis flos exit Chrysanthemum æmulus, medio videlicet disco & orbiculato ambitu luteus. Hæc duo genera rariora sunt, gignuntur tamen alicubi haud procul à mari; & spinosum quidè in Narbonensis Gallia: fabulosis maritimis.

Κρίθμον siue χελιδνιον, à Galeno verò κρέθμον Græcè dicitur: Latinis eadem vox manet: à nonnullis verò & Bati: in Belgij Officinis Creta marina: Petro Crescentio Cretamú & Rinicum marinum: Germanis Meerfenchel: Italis Fœniculus marinus, Fenocchio marino, Herba di San Pietro: vnde & à nonnullis Sampetra: Hispanis Perexil de la mar, Hinoio marino, Fenol mari, & Funcho marinho: Gallis Bacille, & Fenoil marin. Et hæc quidè prioris nomina sunt.

Reliqua duo reuera & Crithma sunt, sed recentiorum plerique aliò pertrahere conantur: nam secundum, Pastinacam marinam quidam appellat, tertium verò, Astera Atticum marinum facit. Nobis verò, sicuti & Matthiolo, inter Crithmi genera recipere magis placuit: & alterú quidem Crithmum spinosum, tertium verò Crithmum Chrysanthemum nuncupare.

Ceterum Crithmi vis, vt Galenus ait, exsiccatória est & absterfória. Dioscorides radicem, semen, & folia vino incocta vrinæ difficultati ac regio morbo auxiliari tradit, menses item & ciere: edi verò & crudum & coctum oleris modo, tum & in muria asseruari.

In muria autem conditum quandoque in Belgium infertur, quod coctum, veluti Cappares cum oleo & aceto manditur. Gratú autem admodum ciborum condimentum est: ventriculo benè facit: iocinori, lieni, renibus, ac vesicæ prodest: vrinam moderatè prouocat: viscera ab obstructionibus expedit, appetentiam ciborum excitat.

De Sinapi. CAP. XV.

SINAPIOS tria sunt genera: satiuia duo, & siluestre tertium.

Satiuo priori Rapo similia sunt folia, asperiora tamen & minora: caulis rotundus, asper, & hirsutus, bicubitalis vel altior, ramulis aliquot brachiatus; circa quos flosculi ordine digesti, colore lutei: siliquæ deinde oblongæ, tenues, asperæ, in quibus semen globosum, maius quàm Rapi, colore luteum, gustu acre ac mordax.

Alterum satiuum foliis, ramosis caulibus, vtrisque asperis, floribusque luteis prius refert: semen huius non luteum, sed è nigro subrufum, interiore medulla, è luteo virescens: quod & similiter non parum acre aut mordax est.

Siluestre à satiuis minore proceritate differens est: flosculi quoque lutei sunt, quadrifolij: semen in siliquis subrubet, nec minoris tamen, quàm reliquorum, acrimoniæ.

Satiua in agris ac hortis feruntur. Terram diligunt,

Sinapi satiuum alterum.

Sinapi siluestre.



diligunt, vt inquit Palladius, aratam, & si fieri potest congestitiam: gaudent humore.
Siluestre vbiq; sponte nascitur, asperis, petrosis, & ruderatis locis, quandoque verò etiam humentibus.

Primo tempore Sinapi feri potest: Iulio aut Augusto semen maturum reddit, perficitur siquidem eodem anno.

Græcorum quidem reliqui *σίμμιν*: Atticorum verò nemo, vt apud Athenæum legitur, *σίμμιν*, sed *ράμιν* dixit: Latinis Sinapi est: Barbaris Sinapium: Germanis *Senff*: Gallis *Senue*, & *Moustarde*: Belgis *Moftaert* fact: (quod autem ex semine condimentum conficitur, *Moftaert* simpliciter appellatur) Italis *Senape*: Hispanis *Mofaza*, *Mofalla*, & *Mofarda*: Anglis *Mustarde* *Senuepe*: Bohemis *Horice*: Plinius Sinapi etiam à quibusdam *Thlafpi*, ab aliis *Saurion* dici refert.

Satiui semen quod luteum & maius Belgij Officinæ pro Eruçæ semine exponunt & vendunt: vulgò tamen *Wit Moftaert* fact nominatur, id est, Sinapios albi semen.

Alterum Sinapios nomine cognitum: & ex hoc condimentum conficitur, quo ad ciborum intinctus vtuntur. Vtrumque autem Sinapi hortense, & *σίμμιν κηπηδόν* est.

Tertium *σίμμιν άγρον* dicitur, & Sinapi siluestre: Germanis *Wilder Senff*: Brabantis *Wilde Moftaert*: Gallis *Senue sauage*: Hispanis *Mofaza saluage*: Italis *Senape saluatica*.

Sinapios autem semen, quod præcipui vsus, calfaciendi, extenuandi, & extrahendi vim habet: excalfacit verò, vt Galenus ait, & resiccat ordine quarto.

Commanducatum pituitam elicit, & dentium dolores mitigat: tritum naribus appositum sternutamenta cit, & feminas ab vtero strangulatas excitat: epilepticis prodest. Lethargicis derafo capite emplastri modo imponitur: cum ficis admistum, & donec locus rubescat ad motum ischiadicis: ad omnes item diutinos ex frigida causa dolores confert: conducit quoq; cum ex alto aliquid in superficiem attrahendum est. Extrahentibus emplastris nec non scabiem extenuantibus vtiliter admiscetur. Alopecii impositum auxiliatur. Suggillata cum melle, adipe, & cerato delet: cum aceto contra lepras & feras impetigines illinitur, tum & contra scorpionum ac serpentum ictus. Breuiter Sinapios feminis magna vis est, non modo ad nares, sed & ad cerebrum etiam penetrans: quod facile percipitur, quando nimium condimenti ex Sinapi cum cibo assumitur, mox enim nares impetuntur, cerebro etiã consentiente.

Fic

Fit autem ex femine Sinapios, quo Germania & Belgium frequenter vtitur, condimentum, quod & Sinapi dicitur, vt plurimum cum aceto, quandoque verò & cum vino multo.

Palladius verò ex Sinapi condimentum componere docet, cui prater acetum, mel & oleum adduntur: Sinapis semen, inquit, ad modum sextarij vnius & semis redigere curabis in puluerem, cui mellis pondo quinque, olei Hispani vnam libram, aceti acris vnum sextarium miscebis, & tritis omnibus diligenter, vtèris.

Columella autem lib. xii. cap. lv. multò alium modum ostendit: Semen Sinapis, inquit, diligenter purgato & cribrato, deinde aqua frigida eluito, & cum fuerit benè lotum, duabus horis in aqua linito: postea tollito, & manibus expressum in mortarium nouum aut benè emundatum conicito, & pistillis conterito. cum contritum fuerit, totam intritam ad medium mortarium contrahito, & comprimito manu plana, deinde cum compresseris, sacrificato, & impositis paucis carbonibus viuis, aquam nitratam suffundito, vt omnem amaritudinem eius & pallorem exaniet. deinde statim mortarium erigito, vt omnis humor eliquetur. post hoc album acre acetum adicito, & pistillo permisceto, colatoque. Hoc ius ad Rapa condienda optime facit. Ceterum si velis ad vsum coniuuorum preparare, cum exanieris Sinapi, nucleos pineos quam recentissimos, & amygdalum adicito, diligenterque conterito infuso aceto: cetera, vt supra dixi, facito. Hactenus Columella.

De Eruca.

CAP. XVI.

Eruca satiuæ.

Eruca siluestris.



- D**VPLEX Eruca est: vna hortensis & satiuæ, altera agrestis.
1. Caule cubitali satiuæ assurgit Eruca: folio longo, angusto, vtrimque profundis incisuris laciniato: flosculis secundum ramulos quadrifolius sublutei: semine in siliquis oblongis Rapi ac Napi simili: radix candida ac restibilis est.
 2. Agrestis siue siluestris Eruca caule foliisque satiuæ minor est: flores lutei: siliquæ verò etiam tenuiores: cetera respondent.
Satiuæ in hortis colitur, quandoque verò & inter rudera veterum ædificiorum spontè gignitur. Siluestris secus vias incultis locis nascitur.
Viget ac florem vtraque profert Iunio ac Iulio mensibus.

Erucam

Erucam autem Græci *Ἐρωμα* nominant: Germani *Kraut*/ *Krautkraut*: Galli *Roquette*: Belgæ *sallette*: Itali *Ruchetta*, & *Rucola*: Hispani *Oruga*, & *Arugua*: Angli *Great rocket*: à Poëtis quandoque Herba salax appellatur. Differt autem Eruca herba ab *Æruca* per diphthongum: hæc siquidem æris corruptela, quæ & *Ærugo* dicitur. Est verò & Eruca insectum animal oleribus & maximè Brassicis infestum, Græcis *καμμη*, cuius varias species & metamorphoses, non interest huc referre.

Excalfacit autem ac resiccat Eruca tertio ordine; proinde ipsam solam edere, ut Galenus ait, non est facile, nec verò usu receptum. Additur cruda in acetariis Lactuæ aut Portulacæ, aliisve frigidis herbis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentum æquet; ut Plinius rectè ait. Semen generare creditur, & Veneris concitatrix esse. Capiti autem dolorem infert, præsertim si quis sola ea vescatur, auctore Galeno.

Semen eius urinam quoque mouet, & scorpionum ac muris aranei venenis medetur. Bestiolas omnes corpori innascentes arceat: vitia cutis in facie cum melle illitum emundat, lentiginis ex aceto; cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo: Plinius.

De Dracone herba. CAP. XVII.

Draco herba.



DRACONI dictæ herbæ oblonga & angusta sunt folia, obscure virentia, maiora longioraq; quam vulgaris Hyssopi: cauliculi tenues ac rotundi, cubitales vel altiores; circa quorum ramulos rotundi exigui flosculi numquam integrè patentès dependent lutei nigro permixti: radice serpit tenui Graminis modo, qua progerminante multiplicatur.

In hortis colitur, sæpius ramulis quam semine feritur. Mirabili modo hæc, Ruellius inquit, nasci prædicatur, ex semine Lini, Raphanis aut Scyllæ bulbo incluso, & in terram obruto. Matthioli factò periculo nihil scribit successisse, atque idcirco eos, qui eo modo nasci tradunt, falli.

Tota æstate in multum Autumnum viret: Iulio autem flosculos facit.

Draconem nostra ætas appellat: Itali *Dragoncellum*: Galliæ olitores *Dragon*, quo nomine Belgis ac Anglis innotuit. Existimatur verò Auicennæ Tarcon illud esse, de quo cap. DCLXXXVI. Sed brevis adedò de hoc Auicenna est, ut certò affirmari nihil queat. Fertur & Dracone herba, quæ & *πολυίδος*, Glaucus olim in vitam restitutus, de quo in Erasmi Chiliadibus. Differentem verò hanc à vulgari Dracone verisimillimum est.

Acria autem huius Draconis folia sunt: saluam dum manduntur ciunt: atque idcirco valdè calfacientia.

In acetariis autem eduntur non sola, sed Lactuæ addita, quarum etiam frigiditatem temperare non minùs quam Eruca possunt. Nec alium huius herbæ usum nouimus.

De Dracone siluestri, siue Ptarmice. CAP. XVIII.

AD Draconis herbæ, si non absolutam similitudinem, facultate certè proximè accedit, quem Draconem siluestrem nominant, & Dioscoridis Ptarmice esse creditur. Cauliculi huius cubitales vel altiores, alis nonnullis brachiati: foliis conuestiuntur oblongis, forma & magnitudine Oleaginis similibus, sed marginibus crenatis: flosculi in summis virgulis medio disco sublutei, sed circumambientibus plurimis foliolis albidis, minores quam Chamæmeli: radici multæ adherent fibræ.

In montosis, saxosis, iam & circa margines quandoque agrorum vel pratorum, locisque umbrosis nascitur: ad hortos verò etiam transfertur, in quibus citò multumque luxuriat.

Cum flore Maio, Iunio, ac Iulio mensibus viget.

Alterum verò & huius genus habetur, foliis quoque oblongis & angustis veluti Oleæ: colliculis



liculis quandoque cubitalibus, fastigiate in singulis flore eleganti mediocri magnitudinis, medium cuius discum XIII. aut XV. oblonga orbiculariter cingunt foliola, diluto rubore purpurascens, è capitulo hic prodit squamoso: radix recta in altum descendit.

In campestribus superioris Pannoniæ siue Austriæ, ac in Moravia non rarò occurrunt.

De prioris autem nomine non omnino conuenit: sunt qui velint Pyrethrum dici siluestre, aliis verò Draco siluestris aut Tarcon videtur esse siluestre, quod magis placet: nam Dracone in foliis referte potest, cum Pyrethro autem similitudinem habet nullam.

Leonhartus Fuchsius hanc Dioscoridis Parmicen esse iudicauit: quadrant caules, folia, & floris forma: sed florem odoratu vel acrem esse, vel sternutationem excitare, nondum Belgis exploratum; Parmice siquidem, vt Dioscorides ait, *δαμνιον* siue exiguus est frutex, ramulos habens λεπτοὺς, tenues, multos, rotundiores, similes Abrotoni, atque circa hos folia oblonga, qualia Oleæ, multa, in summo capitulum veluti Anthemidis paruum, rotundum, odore acre & sternutationem excitans. Potest autem in frigidis regionibus ignauior vis huius esse, quàm in calidioribus; in calidis siquidem omnia odoratiora & efficaciora, vt Theophrastus ait, gignuntur. Parmices autem Plinius & Theophrastus non meminerunt. quod suspicionem nonnullis adfert, nullam esse *παρμικὴν* proprie dictam, & eandem cum Struthio hanc esse.

Parmica. Παρμικὰ siquidem generali voce Græcis dicuntur, quæcumque sternutationem excitant: inter quæ & Struthion. Quod si ita se habeat, eademq; sit Parmice cum Struthio, siluestris Draco nequaquam Parmice erit: nam Struthion spinosa stirps est, caule ferulaceo, tenui, lanuginoso, foliis Oleæ, vt Plinius lib. XIX. cap. III. scribit; qualis modò descripta non est.

Alteram Matthiolus pro Parmice quandoque etiam habuit, sed postea mutata sententia, Fuchsi iudicium amplexus, priorem quoque pro Parmice habet, & hanc quasi alteram eius speciem facit.

Facultate autem & viribus Draco siluestris hortensi non est inferior: excalfacit & resiccat: gustu acris & feruens. Adduntur verò & Lactucis aliisque acetariis huius folia, quorum frigiditatem, veluti Eruca & Draco, corrigunt quoque ac temperant.

De Nasturtio. CAP. XIX.

Nasturtium hortense.



ANGVSTA, laciniata, ac dissecta, non tamen magna Nasturtio sunt foliola: cauliculi rotundi, pede altiores, flosculis primùm albidis, deinde valuulis paruis rotundiusculis grauidi, in quibus semen ruffo colore rubens.

In hortis feritur: quocumque solo prouenit, præsertim si rigeretur.

Quoduis anni tempus, excepta hieme, ad fationem eius commodum: celeriter enascitur, citò quoque in caulem assurgit, ac semen perficit: quod tamen serius satum est, non ita citò attollitur.

Græcis *κάρδαμον*: à quibusdam & *κωνοάρδαμον*, vt inter nothas voces habetur: Latinis Nasturtium: nonnullis verò mutuata, à Germanica & Gallica appellatione, voce Cressio: Germanis *Kress*: & *Garten Kress*: Belgis *Kerffe*: & *Hofkerffe*: Italis *Nasturtio*, & *Agretto*: Hispanis *Mastuerço*, *Morritort*, & *Mesturço*: Gallis *Cresson*, & *Cresson da iardin*: Anglis *Gardyn Cressis* / aut *Cowne Cressis*: Bohemis *Zahradnij K:ericha*.

Nasturtium autem Latinis appellatum, vt Varro & Plinius sentiunt, à naribus torquendis, quodque odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

Nasturtij autem herba acris & mordax est: potenter idcirco excalfaciens ac resiccans: sed minùs tamen cum adhuc vires & tenella est, propter aqueæ humiditatis admixtionem acrimoniam eius obtundente, adeò vt cum pane

veluti obsonium, vt Galenus ait, hoc vti liceat: veluti non rarò apud Belgas, qui Nasturtio cum pane & butyro mense Maio frequenter vescuntur. Acetariis verò & inditur, veluti Draco & Eruca: atque huius causa maximè feritur. Facit eadem ad graue illud malum, quod Germani Scorbutum appellant: nec minor est huius, quàm vel Cochleariæ, aut Nasturtij aquatilis, in hoc morbo vis & facultas.

Semen Nasturtij multò acrius est quàm herba: calfacit & desiccatur ordine propem odum quarto: adurentis facultatis particeps, & inter rubefaciencia siue *φονηγμους* non postremo est loco: proinde ad coxendicis dolores, aliosque veteres, qui rubefieri postulant, conducibile. Lienem cum melle impositum extenuare & reprimere Dioscorides ait: cum aceto autem ac polenta ischiadicis auxiliatur, & œdemata ac inflammationes discutit: lepras & impetigines abstergit, furunculos, quos Græci *σθιδίνας*, cum muria ad suppurationem ducit. Sorbitionibus admixtum quæ asthmaticis exhibentur, crassos thoracis humores valenter incidit ac educit. Stomacho autem, referente Dioscoride, inimicum est, aluum turbat, lumbricos pellit, lienem imminuit, menses cit, foetus enecat, Venerem tamen excitat.

Ex alto delapsis aut præcipitatis datum confert: sanguinem coagulatum dissoluit, & ne alicubi in corpore coëat aut coaguletur præcauet: sudorem etiam mouet, vt recentiorum experientia inuentum ac comprobatum.

De Barbarea. CAP. XX.

BARBAREA Rapum ac Napum foliis æmulatur, quæ tamen læuioia, ac minùs aspera sunt: caulis rectus, striatus, cubitalis, qui à medio ferè ad fastigium vsque tam ipse quàm eius ramuli flores promunt luteos, ac siliquas oblongas, teretes, in quibus exiguum & colore rufum semen: radix mediocriter crassa & oblonga est.

In campis ac hortis in quibus olera feruntur, tum & alibi, veluti secus semitas ac vias quandoque nascitur.

Tota hieme viret, flores Maius, Iunius semen largitur.

Germani *Sant Barberen fraut* nominant, Latine Barbaream idcirco vocauimus: Belgis

OO 2

Witter

Barbarea.

Pseudobunium.



I.

Winter herse dicitur, hoc est, Cardamum siue Nasturtium hibernum, quòd videlicet Nasturtij loco acetariis hieme addatur: à nonnullis verò & Stecurnpt / à facultate qua aduersus calculum pollere fertur.

Dioscoridis autem *ψευδοβουνιον*, hoc est, falsum Bunium esse videtur: folia siquidem & ramulos cum floribus ac siliquis Napi fert, & gustu acre est, quale Pseudobunium esse ipse scribit. Non est autem Sideritis, aut aliqua eius species, vel Scopa regia, vt nonnullis visum.

Ceterum Barbarea valde excalfacit ac refecat, vtpote sapore acris, & Nasturtio facultate affimilis est. Acetariis verò & additur, hieme præfertim, cum Nasturtij copia deest: in quibus quod illud potest.

Medetur verò & eadem Scorbuto non minus quàm Nasturtium. Semen admodum quoque acre, calidum ac siccum, adeoque tenuium partium, vt urinas euocet, & coherentes calculosas arenulas dissoluat ac expellat.

De Thlaspi. CAP. XXI.

THLASPIOS tria genera nostra obseruauit ætas.

Primum latioribus est foliis atque oblongis, vtroque margine nonnihil incis: caule pedem alto non absque adnatis ramulis; circa quos flocculi primùm albid, postea verò planæ rotundiuf-

Thlaspi latius.



Thlaspi alterum.



calz

Thlaspi minimum.



Draba siue Arabis aut Thl. spi Candia.



culæ valuulæ, superiore parte fissæ ac infractæ; in quibus semen nigricans, acre, & feruens gustu, Allium etiam simul nonnihil resipiens: radix tenuis est.

Alterius folia minora sunt & acuminata: caulis similiter ramolus & paris altitudinis: cauliculi quoque ramosi, flosculi albidii, valuulæ planæ, rotundæ ac infractæ, sed minores multo: semen acre, mordax, Nasturtio simile.

Tertium cauliculis tenuissimū est, sed magis ramosum: folia exilia, valuulæ minimæ, semen valde exiguum, non tamen minus quàm superiorum acre aut feruens.

Iuxta vias, sæpè in agris, locis non raro saxosis ac incultis *Thlaspi* gignitur. In Bohemia ac Germania frequentia sunt: Rheni saxosam amant ripam. Galenus *Thlaspi* in Cappadocia ac Creta natum commendat, sed peculiariter ex Sauro asportatum, quod optimum esse ait, & nec Cretico, nec passim nascenti simile: lib. 1. De Antidotis.

Thlaspi cum maturo semine à mense Iulio vsque in Augusti finem reperitur.

Hoc herbæ genus Græci *Θλάσι*, à fructu qui scutum exiguum infarctum refert, nominant. Exstant verò & aliæ eius inter nothas voces appellationes: vt *Θλασίδιον*, *σίννη περικόν*, *σίννη ἀγριον*, *μύτις μύσπρεον*, *δασ μοφών*, *Εί-ζον*, Scandulæcum, Capsella, Pes gallinaceus. Nec desunt recentioribus sua nomina, quibus *Nasturtium tectorum*, & *Sinapi rusticum* dicitur: Germanis *Warenscij* / *Warenkress* / *Wilder kress*: Brabantis *Wilde Kerse* / *Wocren Kerse*: Gallis *Senene sauage*.

Primum genus à nonnullis in Belgio *Dise* / *strupt* / & *Scorodothlaspi*: tertium à Germanis *Disemtraut* / hoc est Brabantis *Bessen-trupt* / quandoque nuncupatur.

Dioscorides & aliud præterea *Thlaspi* à *Crateua* traditum refert, foliis latis, magnis radicibus, quod esse videtur vulgò *Bolbonac* dictum, ac lib. 1. *Pempt. secundæ Violæ latifoliæ* nomine descriptum extat.

*Thlaspi*os autem semen facultatem habet, vt Galenus ait, acrem: internos abscessus rumpit, menses mouet, fœtus enecat, per sedem infusum sanguinolenta euacuans ischiadicis prodest, bilem per inferna & superna acetabuli mensura potum expurgat, auctore Dioscoride. Admiscetur verò & antidotis veluti *Theriace*, & aliis eiusmodi.

De Draba siue Arabi.

CAP. XXII.

DRABA caule assurgit pedalis altitudinis, aut proceriore, in tenues ramulos sparso: foliis oblongis, angustis: fastigiantibus muscariis cum flosculis è cæruleo rubroq; permixtis, vtriusq; dilutis, eleganter purpurascen-tibus: succedunt thecæ parvæ infractæ, alterius

OO 3

*Thlaspi*os

2.

3.

Thlaspi
Crateua.

Thlaspios magnitudine, in quibus semen similiter acre veluti Nasturtij.

Huius verò & species quædam flosculis in umbellis candidis, veluti Sambuci.

In Pannonia superiore, Aultria nunc dicta, locis incultis, & secus vias hæc nascitur.

Iulio ac Augusto mentibus florem ac semen profert.

Græcis *δεγβη* dicitur, vel *αεγλις* facili lapsu Δ in Α, Latinis Arabis & Draba, à Plinio lib. xxvii. cap. ix. Dryophonon, vulgò Thlaspi Candia.

Feruentis gustus; at potenter idcirco exalfaciens huius non minùs quàm Thlaspios semen est. Admisceri verò id ipsum aridum obsoniis, maxime in Cappadocia, Dioscorides ait: herbam verò vnà cum prifana coqui, cui incocta ad crudorum humorum pectori inhærentium concoctionem & expurgationem conferre potest.

De Irione. CAP. XXIII.

Irion sive Erysimum.



IRIO foliis ab vtraque parte profundius incisis Erucam vel potiùs Sinapi refert: cauliculi tum & ramuli tenues sunt, lenti admodum ac obsequiosi, ac flecti faciles; quibus adhærent flosculi lutei, ac deinde siliquæ teretes, tenues, oblongæ, graciliores quàm Fœnogræci, in quibus semen exiguum veluti Nasturtij, feruentioris gustus.

Locis saxosis, iuxta rudera, secus semitas, aliisque incultis ac desertis, subinde nonnihil humentibus reperitur.

Flores, & semen, & hæc Iulio & Augusto perficit.

Irionem Græci *ἐρύσιμον* vocant: nonnulli verò & *χαμαίπιον*, Chamæpium. Describitur autem istud à Dioscoride. Theophrasto autem aliud est Erysimum: illud videlicet quod Dioscorides Myagrum appellat, vt libro ii. cap. xxiii. quartæ Pempt. latius scriptum est. Hallucinantur autem non parum, qui Irionem Verbenæ speciem existimant, & Verbenam feminam nominant.

At Irionis semen sicuti gustu Nasturtio apparet simile, ita Galenus ait, & facultate igneum est & exalfactorium: est verò & simul extenuans. Facit autem ad thoracis rheumatismos, suppurationes, tusses, icterum & coxendicum dolores cum melle delinctum. Vbi autem in eclegmate, vti eo expedit, præstat aqua macera-

tum refrigerari, aut linteo inuolutum, & massa pistoria oblitum, perassari.

Bibitur verò & aduersus mortifera venena, addit Dioscorides, quod cum aqua & melle cataplasmat. s. in modum impositum occultis proficit caneris, parotidibus, duritiis, & mammarum testiumque inflammationibus.

De Iberide. CAP. XXIII.

MVLTIS tenuibus ramulis à cubitali cauliculo prodeuntibus Iberis luxuriat: folia ei parua, oblonga, angusta veluti Nasturtij: flosculi secundum ramulos albidii, exigueque valuulæ, in quibus semen: radix longa, sensim attenuatur, intus forisque candida, sapore acris.

Iuxta veteres muros, & inculta itinerum in Italia alibi que provenit: apud Belgas non nisi hortensis est.

Græcis *ιβερις* & *καρδαμαννη*: à nonnullis & Galeno *λεπίδιον*: à Plinio Latine Hiberis, Nasturtium siluestre, & similiter etiam Lepidium. Aliud tamen & Lepidium latioris est folij Plinianum, proximo capite describendum. Existimatur verò & istud herba esse Grias dicta, de quo Apuleius cap. xl. cuius ad ischiadicis vsus quoque est commendatus.

Grias herba.

Iberis autem ex quarto est ordine exalfacientium, simile Nasturtio tum odore, tum gustu, tum viribus, sed minùs ea desiccatur, auctore Galeno.

Radices, inquit Dioscorides, calfacientes & adurentes, quæ vtiliter cum pinguedine porcina

cina

Iberis.



cina falsa cataplasmatibus in modum ischiadicis
horis quatuor imponuntur: si deinde in balneum
descendatur, & postea locus oleo cum lana per-
ungatur. Quæ & latius à Damocrate aliquot
carminibus explicantur apud Galenum lib. ix.
De medic. secundum locos his versibus extantibus:

*Herba hæc ubique multaq; frequens nascitur,
Monumenta iuxta antiqua, muros & veteres,
Tritasq; quondam publicè pedibus vias,
Quas iuxta aratrum duxit haud quis agricola,
Semper virescens, foliis Nasturtij
Florentibus Vere, attamen maioribus.
Caulem cubitalis longitudinis gerit
Paulò minorem aut rursus ampliorem, ab hoc
Aestate pendent folia, donec multa hiems
Sarmentitiam deducat hæc ad imaginem, &
Deiecta & exiccata depereant gelu.
Adnata radici tamen cernes alia.
Aestate florem fert colore lacteo
Multum tenuem variumq; valde cauliculum.
Ad quem sequitur semen penitus sic exiguum,
Visum ferè ut fallens, oculos quoque effugiat.
Odo rem habet radix at inde acerrimum,
Vero similem quàm maximè Nasturtio,
Hanc erutam larga satis cape copia
Aestate, nam tunc optima & fortissima est
Adhuc recens, siccata fit sed debilior.
Tusam hinc probè, (nam difficulter tunditur)
Paucâ subactamq; excipies axungia,
Crurique toti & maximè coxendicis*

*Adhibebis, & ligabis, & fines duas
Horas mulieribus, viris sed quatuor.
Hinc balneo inductos, nec ullo ex unguine,
Nec smegmate ullo pinguiore collines,
Sudore sed modico exillente, in solium
Merges, iubens perferre, nam mordacitas
Ingens, caloris sensus atque exoritur.
Verùm hinc rigatos leniter producito.
Illati enim quamvis manibus sint plurimum,
Exibit attamen suis pedibus valens
Quicumque consilium hoc bonum susceperit.
Ad multum oleum miscebis hinc vinum modicum
Et concuties, & illines lotos eo.
Ac mox madore terfo & pinguetudine,
Totum teges crus mollibus tu velleribus,
Iubens obire assueta vita munia,
Quacumque vult, & non grauatim suscipit.
Hoc auxilium certum atque constans integrè est.
Et nullo alio adiiciendo ei simul indigum.
Quare dolore ablato adora radiculam,
Cuius beneficio tibi sanitas data est.
Quod si tamen inde affectionis vestigium
Quoddam supersit, post repetes hoc præsidium,
Diebus ut multum decem his præteritis.*

De Lepidio Pliniano. CAP. XXV.

LEPIDIO huic folia sunt oblonga, lata, è cæruleo virentia, Laurinis maiora, mollioraq;,
Lambitu verò etiam crenata: caules cubito altiores, teretes, ac lenti, quorum ramulis hof-
culi adnascuntur candidi, semenque exiguum: radix albida, serpit & non nullibi progermi-
nans

Lepidium Plinij.



Capficum oblongioribus siliquis.



nans stirpem multiplicat, veluti Rraphanidis magna.

Apud Belgas temerè fuerit alibi quàm in hortis requirere, in quibus diutinè radix viget: umbrosa autem amat loca, & nõ omnino arida.

Vere folia erumpunt, Iunio ac Iulio apparent flosculi.

Describitur istud Lepidium à Plinio lib. xix. cap. ix. Exit, ait, in cubitalem altitudinem foliis Laurinis, sed mollibus. Dicitur idem & à nonnullis Raphanus siluestris, aut potius Raphanis siluestris; item & Piperitis: est tamen Piperitis etiam Capficum, de quo mox. Germani Pfefferkraut nominant: Belgæ Pepercrupt: Galli Pafserage: Angli Dittammer.

Huius autem folia, sed præcipuè radices, vehementer quoque excalfaciunt, utpote feruida & acria gustu.

Inter vrentia, inquit Plinius lib. xx. cap. xvii. intelligitur. Sic & in facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & rosaceo faciliè sanetur. Sic & lepras & psoras tollit semper faciliè, & cicatrices vlceraum.

De Capfico. CAP. XXVI.

CAVLICVLVM promit Capficum virentem, nonnihil striatum, cubito quandoque longiorem: folia oblonga, latiuscula, læuia, hortensis Solani ferè similia, sed angustiora, ac ma-

Capficum recuruis siliquis.



Capficum latis filiquis.

Capficum minimis filiquis.



gis acuminata: secundum ramulos flosculi è foliorum alis apparent candidi, vt plurimum quinquefolij, umbilico medio asterisci instar virente: filiquæ forma & magnitudine differentes postea sequuntur, initio quidem virentes, sed per maturitatem eleganti rubentis Corallij colore, ac nitore resplendentes, in quibus exiguum planum, ex diluto luteo subalbicans semen, gustu Piperis modo acre, veluti & ipsa est siliqua: sunt autem hæ quandoque oblongæ, & instar digiti rectæ; aliàs oblongæ quidem, sed corniculi modo recuruatæ: nonnumquam latiores, & cordis turbinatam figuram referentes: rotundæ sphaeroides etiam quædam ac minimæ; acredinis autem vehementia omnibus similis.

Aliunde & ex Indiis aduectum apud Germanos ac Belgas in hortis feritur: sed frequentius in fictilibus colitur, sic etenim commodius transferri, & hieme, quæ huic inimica est, sub tectum deferri potest.

Tardè admodum, & sub finem Autumni demum fructus in Germania maturitatem consequuntur.

Appellatur autem istud ab Actuario Græcè *καυκόν*: existimatur verò & illud esse, quod ab Auicenna Zinziber caninum dicitur: à Plinio verò Siliquastrum, quod Piperis saporem magis quàm Panax refert; Piperitis idcirco & nominatur, vt lib. XIX. cap. XII. scriptum reliquit: Panax, inquit, Piperis saporem reddit, magis etiam Siliquastrum; ob id Piperitidis nomine accepto.

Recentiores subinde Piper vocant Indianum, aut Indicum: aliquando Piper Calecutium, vel Piper Hispanum: Germani *Indianischer Pfeffer* / *Salecutischer Pfeffer*: Belgæ frequentius *Bresilie Peper* / *Bresilianum Piper*: quandoque & *Peper van Indien*: Galli *Guinee*, aut *Poivre d'Inde*, & *de Bresil*.

Ceterum excalfactorium vehementer ac pariter resiccans Capficum est, ad quartum vtriusque qualitatis ordinem accedens; multò videlicet calidius ac siccus, quàm Zinziber caninum esse Auicenna tradit. Vtuntur autem nonnulli huius semine Piperis loco, sed non rectè: nam malignum ac venenosum quid obtinet, quo iocinori aliisque visceribus incommodat. Auicenna Zinziber caninum canes scribit interimere.

De

Pseudocapsicum.



PSEUDOCAPSICVM altius ac fruticosius est quàm Capsicum: caules eius quandoque bicubitales, lignosi, ramosi: folia oblonga, latiuscula, læuia, longiora angustioraque quàm hortensis Solani: flores candidi: fructus rotundus, rubens, dilutius tamen quàm Capsici: semen in hoc planum, nullius aut exigui gustus.

Peregrina etiam stirps, quæ & in fictilibus à Belgis alitur. Diuturnioris autem quàm Capsicum vitæ est, & pluribus annis superesse potest, si hibernis mensibus à frigore caueatur.

A Capsici similitudine Pseudocapsicum nomen inuenit: sunt qui Solanum rubrum, aut Solanum lignosum esse velint: sed Solani non est species. Hispani *Guindas de las Indas* appellant.

Temperie autem Pseudocapsicum cum Capsico non conuenit: non excalfaciens siquidem est, sed refrigerans. Quæ autem præterea eius sint facultates, nondum exploratum.

